

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

ОГНЯН АСЕНОВ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 38157/04)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

17 февруари 2011 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

17/05/2011 г.

*Решението е окончателно съгласно член 44 § 2 от Конвенцията.
Може да претърпи редакционни промени.*

По делото на Огнян Асенов срещу България,
Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), заседаващ като камера в състав:

Пеер Лоренцен (Peer Lorenzen), *председател*,
Карл Юнгвирт (Karel Jungwiert),
Марк Вилигер (Mark Villiger),
Изабел Беро-Льофевр (Isabelle Berro-Lefèvre),
Ангелика Нусбергер (Angelika Nußberger),
Джулия Лафранк (Julia Laffranque), *съдии*,
Майя Русева, *съдия ad hoc*,

и Клаудия Вестердик (Claudia Westerdiek), *секретар на Отделението*,
след проведено закрито заседание на 25 януари 20011 г.,
постанови следното решение, прието на същата дата:

ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (№ 38157/04) срещу Република България, подадена пред Съда на 7 октомври 2004 г. на основание член 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи (наричана по-нататък “Конвенцията”) от българския гражданин г-н Огнян Любомиров Асенов (наричан по-нататък “жалбоподател”).

2. Жалбоподателят се представлява от г-н Д. Кънчев и г-жа 3. Стефанова – адвокати, практикуващи в София. Българското правителство (наричано по-нататък „правителството”) се представлява от г-жа М. Димова и г-жа С. Атанасова от Министерството на правосъдието.

3. Жалбоподателят твърди, че съдебното разпореждане, с което е бил задължен да заплати адвокатското възнаграждение на служебния защитник в наказателното производство срещу него, е нарушило правото му по член 6 § 3 (с) от Конвенцията да му бъде предоставена безплатно служебна защита и че не е разполагал с ефикасни правни средства за обжалване в тази връзка в нарушение на член 13 от Конвенцията.

4. На 16 юни 2008 г. избраната по отношение на Република България съдия Здравка Калайджиева се отвежда от разглеждане на делото. На 11 март 2010 г. правителството определя на нейно място Павлина Панова като съдия *ad hoc* (член 27 § 2 от Конвенцията и член 29 § 1 от Правилника на Съда в редакцията отпреди 1 юни 2010 г.). На 22 ноември 2010 г. Павлина Панова също се отвежда от разглеждане на делото. В същия ден председателят на Пето отделение избира Майя Русева като съдия *ad hoc* от списък с посочени от България трима души, които могат да заседават в качеството на съдии (член 26 § 4 от Конвенцията и член 29 § 1 от Правилника на Съда в редакцията след 1 юни 2010 г.).

5. Междувременно на 2 март 2009 г. председателят на Пето отделение решава да се изпрати уведомление за жалбата до правителството.

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО

6. Жалбоподателят е роден през 1978 г. и живее в София. Има пет деца, родени през 1988, 2001, 2004 и 2006 г.

7. Според удостоверение, издадено от компетентната служба по заетостта, през по-голямата част от периода между юли 1994 г. и юни 2007 г. не е бил официално зает. Според документ, издаден от фирма за почистване на улици, е бил там на работа за около 4 месеца между 2004 и 2007 г. и е получавал заплата между 120 лева (равни на 61,36 евро) и 200 лева (равни на 102,26 евро).

8. През 2001 г. жалбоподателят и брат му са обвинени в изнасилване на лице от женски пол. Арестувани са на 18 октомври 2001 г. и са освободени под гаранция на 19 ноември 2002 г. Скоро след това са изправени пред Софийски районен съд.

9. В началото на първото съдебно заседание, проведено на 4 април 2003 г., жалбоподателят и брат му заявяват, че са неграмотни. Жалбоподателят добавя, че не е в състояние да наеме адвокат. Съдът назначава служебен защитник за всеки от подсъдимите, като се позовава на неграмотността им и основава решението си на член 70§ 1 (4) от Наказателно-процесуалния кодекс от 1974 г. (вж. параграф 17 по-долу).

10. В края на последното си заседание по делото, проведено на 10 юни 2004 г., като отбелязва сериозността на обвиненията срещу жалбоподателя и брат му, както и обстоятелството, че защитниците им са ги представлявали в няколко съдебни заседания, съдът постановява да се платят на служебните защитници по 200 лева (равни на 102,26 евро).

11. На 10 юни 2004 г. Софийски районен съд признава жалбоподателя и брат му за виновни в извършването на класифициран случай на изнасилване. Осъжда жалбоподателя на осем години лишаване от свобода, но приспада от срока на присъдата времето, прекарано в предварителния арест (вж. параграф 8 по-горе). Съгласно член 169 § 2 от Наказателно-процесуалния кодекс (вж. параграф 18 по-долу) съдът ги осъжда да заплатят разноските по делото, възлизащи на 1 934,20 лева (равни на 988,94 евро) за всеки от двамата осъдени. За тези суми съдът издава изпълнителни листи.

12. Адвокатката на жалбоподателя подава жалба срещу осъдителната присъда и наложеното с нея наказание. В подробните си писмени становища тя атакува фактическите констатации на Софийски

районен съд и начина, по който е преценил различни доказателства. Оспорва също начина, по който съдът е приложил материалното наказателно право, както и тежестта на наложеното наказание.

13. На 8 ноември 2004 г. Софийски градски съд потвърждава осъдителната присъда на жалбоподателя, но намалява размера на наложеното му наказание на пет години лишаване от свобода. Жалбоподателят и брат му са осъдени да заплатят разноските по въззивното производство, включително адвокатските възнаграждения за служебно назначените им защитници. Присъдените разноски възлизат на 100 лева (равни на 51,13 евро) за всеки от двамата осъдени.

14. С окончателно решение от 23 април 2007 г. (реш. № 7 от 23 април 2007 г. по н.д. № 672/2006 г., ВКС, II н.о.), постановено по жалба на брата на жалбоподателя, тричленен състав на Върховния касационен съд потвърждава изцяло присъдата на Софийски градски съд. Тъй като жалбоподателят не е страна по касационното производство, не е осъден да заплаща разноски.

15. Към момента на последната информация от жалбоподателя по този въпрос (20 март 2009 г.) той все още изтърпява наказанието си. Не е ясно дали работи в затвора. Според правителството няма причина да не работи, тъй като е в активна възраст и е работоспособен. Според жалбоподателя не му е дадена възможност да работи и освен това не му е възможно да работи заради лошото му здравословно състояние. Представеното от него удостоверение сочи, че между 22 април и 10 септември 2008 г. е бил приет в затворническа болница, където е лекуван от белодробна туберкулоза.

II. ПРИЛОЖИМО НАЦИОНАЛНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

А. Конституцията

16. Член 98, точка 12 от Конституцията от 1991 г. оправомощава президента на републиката да опрощава несъбираеми държавни вземания. В изпълнение на правомощието си по тази разпоредба президентът се подпомага от Комисията по опрощаване на несъбираеми държавни вземания, която е помощен орган със съвещателни функции.

Б. Наказателно-процесуалният кодекс

17. Член 70 от Наказателно-процесуалния кодекс от 1974 г. съдържа списък на обстоятелствата, изискващи задължително участие на служебно назначен от съда защитник. Сред тях е невладеенето на български език от обвиняемия (точка 4). На 1 януари 2000 г. е добавена нова точка (7) като част от обстойното преработване на Кодекса с цел

привеждането му в съответствие с Конвенцията. Новата точка е основана на член 6 § 3 (с) и предвижда, че участието на защитник в наказателното производство е задължително, когато обвиняемият не е в състояние да заплати адвокатско възнаграждение, но желае да има защитник и интересите на правосъдието изискват това. На 29 април 2006 г. Кодексът от 1974 г. е заменен с Наказателно-процесуалния кодекс от 2005 г. Текстът на член 94 § 1 (9) в него е идентичен с този на член 70§ 1 (7) от Кодекса от 1974 г.

18. Член 169 § 2 от Кодекса от 1974 г. гласи, че когато подсъдимият бъде признат за виновен, съдът го осъжда да заплати разноските по делото, включително адвокатското възнаграждение и другите разноски за служебно назначения защитник. Когато осъдените са няколко, съдът определя частта, която всеки от тях трябва да заплати. С решение от 3 февруари 2005 г. (реш. № 33 от 3 февруари 2005 г. по н.д. 509/2004 г., ВКС, II н.о.) в отговор на становище, че член 169 § 2 от Кодекса е несъвместим с член 6 § 3 (с) от Конвенцията, Върховният касационен съд се произнася, че изискването осъдените подсъдими да заплащат адвокатското възнаграждение на служебно назначените си защитници след влизането в сила на осъдителната им присъда не противоречи на тази разпоредба.

19. Член 169 § 2 от Кодекса от 1974 г. е заменен от член 189 § 3 от Кодекса от 2005 г., който го повтаря почти дословно. Тъй като някои съдилища се придържали стриктно към тази разпоредба и задължавали всички осъдени да заплащат адвокатското възнаграждение на служебно назначените им защитници, а други – не, в края на 2009 г. председателят на Висшия адвокатски съвет внася искане до Общото събрание на наказателната колегия на Върховния касационен съд да приеме тълкувателно решение по тази противоречива съдебна практика. Със задължително тълкувателно решение от 19 февруари 2010 г. (тълк. реш. № 4 от 19 февруари 2010 г. по тълк. д. № 4/2009, ОСНК на ВКС) Общото събрание на наказателната колегия на Върховния касационен съд се произнася, че на основание член 189 § 3 от НПК подсъдимият, който е признат за виновен, следва да заплати адвокатско възнаграждение на служебния защитник във всички случаи на задължителна защита. Като се позовава на делото *Кроасан срещу Германия* (*Croissant v. Germany*), 25 септември 1992 г., серия А № 237-В), ОСНК изразява становището, че това разпореждане не е несъвместимо с член 6 § 3 (с) от Конвенцията. Единадесет от двадесет и шестте участвали в съдебното заседание съдии или не споделят становището на мнозинството, или изразяват цялостно несъгласие с тълкувателното решение и го подписват с особено мнение, изтъквайки наред с другото, че задължението неплатежоспособни осъдени лица да заплащат адвокатското възнаграждение и другите разноски за служебно назначен защитник е несъвместимо с член 6 § 3 (с) от Конвенцията. Тримата членове на съдебния състав, гледал делото по

касационната жалба на брата на жалбоподателя (вж. параграф 14 по-горе), гласуват с мнозинството.

В. Законът за правната помощ от 2005 г.

20. Законът за правната помощ от 2005 г. влиза в сила на 1 януари 2006 г.

21. Съгласно член 23 § 1 във връзка с член 21 § 3 правна помощ за процесуално представителство се предоставя на страна по съдебно дело в случаите, при които по силата на закон задължително се предвижда адвокатска защита.

22. Съгласно член 23 § 2 във връзка с член 21 § 3 системата за правна помощ обхваща и случаите, когато обвиняемият или подсъдимият по наказателно дело не разполага със средства за заплащане на адвокат, желае да има такъв и интересите на правосъдието изискват това. Преценката дали обвиняемият или подсъдимият няма достатъчно средства за заплащане на адвокатско възнаграждение, се извършва от органа, който ръководи процесуалните действия, въз основа на служебно установеното имуществено състояние (член 23 § 3). Решението се взема или по молба на заинтересованото лице, или служебно по силата на закона (член 25 § 1). Лице, на което е предоставена правна помощ, е длъжно да уведоми незабавно съответния орган за промени в обстоятелствата, на които се основава предоставянето на помощта (член 27 § 1). Ако условията за предоставяне на правна помощ престанат да съществуват, органът, взел решението за предоставянето ѝ, може да я прекрати от момента на настъпване на промяната (член 27 § 2). В случай че лицето не уведоми своевременно за промяна в обстоятелствата, то е длъжно да възстанови направените разноски от момента на промяната (член 27 § 3).

23. След вземането на решение от съответния компетентен орган актът за предоставяне на правна помощ се изпраща на местния адвокатски съвет за определяне на адвокат, който да бъде назначен за защитник на обвиняемия (член 25 § 4). Адвокатът получава възнаграждение за предоставената правна помощ от Националното бюро за правна помощ въз основа на писмен отчет за вида и количеството на извършената дейност (членове 37 – 39).

24. Параграф 3 от преходните и заключителните разпоредби предвижда, че уредените със Закона условия и ред не се прилагат за делата, които са били висящи към момента на влизането му в сила.

Г. Гражданският процесуален кодекс и Данъчно-осигурителният процесуален кодекс

25. Член 444 от Гражданския процесуален кодекс от 2007 г. предвижда, че принудителното изпълнение за събиране на парично вземане не може да бъде насочено върху определени несеквестируеми вещи на длъжници – физически лица: а) лични вещи за обикновено употребление, посочени в списък, приет от Министерския съвет; б) необходимата храна на длъжника и неговото семейство за един месец; в) необходимите горива за отопление, готвене и осветление за три месеца; г) машините, инструментите, пособията и книгите, необходими лично на длъжника, упражняващ свободна професия, или на занаятчия за упражняване на неговото занятие; д) градини или лозя с площ общо до 5 дка или ниви, или ливади с площ до 30 дка, както и необходимите за воденето на стопанството машини, инвентар и консумативи; е) необходимите две глави работен добитък, една крава, пет глави дребен добитък, десет пчелни кошера и домашните птици, както и необходимата храна за изхранването им до нова реколта или до пускането на паша; ж) жилището на длъжника, ако той и никой от членовете на семейството му, с които живее заедно, нямат друго жилище, независимо дали някой от тях живее в него, при условие че, ако жилището надхвърля определените с наредба на Министерския съвет жилищни нужди на длъжника и членовете на семейството му, надвишаващата част от него се продава, ако жилището е поделяемо.

26. Член 446 § 1 от същия Кодекс предвижда, че изпълнението на парични вземания не може да се насочва върху трудово възнаграждение или върху пенсия, чийто размер е под определен минимум.

27. Член 448 § 1 от Кодекса предвижда, че ако у длъжника не бъде намерено секвестируемо имущество, продажбата на което да покрие разностите по изпълнението, той е длъжен да се яви пред районния съдия и да декларира цялото си имущество и всичките си доходи.

28. Член 213 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс от 2005 г. също предвижда, че принудителното изпълнение за събиране на паричен дълг към държавата не може да се насочва върху определени вещи на длъжника: а) вещите за всекидневна употреба на длъжника и на неговото семейство, необходимата храна, топливо, работен добитък и предмети за упражняване на занятие или дейност по списък, одобрен от Министерския съвет; б) единственото жилище на длъжника, ако жилищната площ за длъжника и за всеки от членовете на семейството му поотделно е по-малко от 30 кв. м, при условие че, ако жилището надхвърля определения от Министерски съвет минимум, разликата се продава, ако жилището е реално поделяемо; в) сумите по сметки в банки в размер до 250 лв. за всеки член от семейството; г) земеделските земи, ако са по-малко от 3 дка и са обработвани пряко от длъжника или от

член на неговото семейство, както и необходимия за обработването им инвентар; д) трудовото възнаграждение, обезщетението по трудово правоотношение, пенсията или стипендията – в размер до 250 лв. месечно; е) обезщетенията по социалното осигуряване, включително за безработица, социалните помощи, сумите по дарение, получени от лица с трайни увреждания с намалена работоспособност, и вземанията за издръжка на съпруга/та и на дете или деца.

ПРАВОТО

I. ПО ТВЪРДЕНИЕТО ЗА НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 6 §§ 1 И 3 (с) ОТ КОНВЕНЦИЯТА

29. Жалбоподателят се оплаква, че след признаването му за виновен е бил задължен със съдебно разпореждане да заплати адвокатското възнаграждение на назначения му служебен защитник. Позовава се на член 6 от Конвенцията, който в относимата си част предвижда:

„1. Всяко лице, при решаването на правен спор относно ... основателността на каквото и да е наказателно обвинение срещу него, има право на ... справедливо ... гледане на неговото дело ... от ... съд ...

...

3. Всяко лице, обвинено в извършване на престъпление, има следните минимални права:

...

(с) да се защитава лично или да ползва адвокат по свой избор; ако не разполага със средства за заплащане на адвокат, да му бъде предоставена безплатно служебна защита, когато интересите на правосъдието го изискват;

...”

A. Допустимост

30. Правителството твърди, че жалбоподателят не е изчерпал всички вътрешноправни средства за защита. Посочва се, че той не е опитал да атакува съдебното разпореждане, задължаващо го да заплати адвокатското възнаграждение на назначения му служебен защитник и не е поискал опрощаване на несъбираемия му дълг към държавата от президента на републиката. Ако президентът откаже опрощаване, нищо не възпрепятства жалбоподателя да подаде нова молба в случай на промени в материалното, имотното или здравословно му състояние.

31. Жалбоподателят опонира, че е обжалвал цялостното решение на Софийски районен съд и жалбата му следователно е включвала и

разпореждането за заплащане на разноските. Софийски градски съд обаче не е преразгледал това разпореждане и вместо това е издал ново разпореждане за заплащане на разноските по въззивното производство пред него. Жалбоподателят изтъква също, че президентът разполага с неограничено право на преценка дали да опрощава дългове и че предвид спецификата на ситуацията е много малко вероятно да го упражни в неговия случай.

32. Що се отнася до първата част от възражението на правителството, Съдът не намира за необходимо да проучва дали е било възможно жалбоподателят да атакува отделно съдебното разпореждане да заплати разноските по делото. Съдът отбелязва, че задължението лице с влязла в сила осъдителна присъда да заплати разноските по делото, включително адвокатското възнаграждение и другите разноски за служебно назначения защитник, произтича пряко от текста на член 169 § 2 от Наказателно-процесуалния кодекс от 1974 г. (вж. параграф 18 по-горе и, с необходимите промени, решението по делото *Имобилиаре Сафи срещу Италия (Immobiliare Saffi v. Italy)* [ГК], № 22774/93, § 42 *in limine* (в началото), ЕСПЧ 1999-V). Правителството не е посочило примери, в които осъдено лице е имало възможност да обжалва успешно съдебно разпореждане, задължаващо го да заплати въпросните разноски (вж. с необходимите промени решението по делото *Грейнджър срещу Обединеното кралство (Granger v. the United Kingdom)*, 28 март 1990 г., § 40, серия А № 174). Напротив, през февруари 2005 г. Върховният касационен съд изрично отхвърля такава жалба (вж. параграф 18 по-горе). Освен това на 19 февруари 2010 г. Общото събрание на наказателната колегия на същия съд се произнася със задължително тълкувателно решение, че разпоредбата, с която е заменен член 169 § 2 от Наказателно-процесуалния кодекс от 1974 г. – член 189 § 3 от Наказателно-процесуалния кодекс от 2005 г., задължава признатите за виновни подсъдими по наказателни дела да заплащат адвокатско възнаграждение на служебния си защитник във всички случаи на задължителна защита. И тримата съдии, гледали делото на [брата на] жалбоподателя пред Върховния касационен съд, са гласували за това решение (вж. параграф 19 по-горе). Поради това изглежда, че обжалване на съдебното разпореждане жалбоподателят да заплати разноските по делото не би имало реални изгледи за успех.

33. Втората част от възражението също е необоснована и не следва да се разглежда. Съгласно установената практика на Съда и на бившата Европейска комисия по правата на човека извънредни правни средства за обжалване, които зависят от правомощието за преценка на държавен орган, не могат да се считат за ефективни (вж. наред с много други източници решенията по делата *Билоос срещу Белгия (Byloos v. Belgium)*, № 14545/89, Решение на Комисията от 9 октомври 1990 г., Решения и доклади 66, стр. 238, *Акционерно дружество Kustannus Oy Vapaa*

Ajattelija и други срещу Финландия (Kustannus Oy Vapaa Ajattelija AB and Others v. Finland), № 20471/92, Решение на Комисията от 15 април 1996 г., Решения и доклади 85-А, стр. 29, на стр. 42 и *Селивяк срещу Полша (Seliwiak v. Poland)*, № 3818/04, § 46, 21 юли 2009 г.). Правомощието на президента по член 98, точка 12 от Конституцията да опрощава несъбираеми държавни вземания (вж. параграф 16 по-горе) изглежда изцяло дискреционно по своето естество.

34. Затова възражението на правителството трябва да се отхвърли.

35. Съдът счита също, че това оплакване не е явно необосновано по смисъла на член 35 § 3 (а) от Конвенцията или недопустимо на други основания. Следователно трябва да бъде обявено за допустимо.

Б. По същество

36. Правителството изтъква, че възможността всяко лице да се възползва от квалифицирана адвокатска помощ е характерна за всяка държава, чието управление се основава на върховенството на закона. На жалбоподателя обаче не е било отказано правото на справедлив съдебен процес. Съдебното разпореждане да заплати разноските по защитата му не му е попречило да се ползва от надлежна защита и от услугите на адвокат, и не е оказало отрицателно въздействие върху справедливостта на наказателното производство срещу него. Той би могъл да възстанови сумата, която не е прекомерна, като работи, дори докато все още е в затвора. Няма данни да я е изплатил.

37. Правителството изтъква също, че новият Закон за правната помощ в сила от 1 януари 2006 г. урежда ефективната правна помощ по всички видове дела пред всички съдебни инстанции. По силата на този закон служебен защитник трябва да бъде назначен от системата за правна помощ във всички случаи, при които по силата на закон задължително се предвижда адвокатска защита или представителство. Компетентният орган назначава повереник, защитник или особен представител служебно или по молба на заинтересованото лице. Системата за правна помощ се организира от Националното бюро за правна помощ и адвокатските съвети, а средствата за правна помощ се осигуряват от държавния бюджет. Тази правна уредба, която е приложима за всички започнати след влизането ѝ в сила дела, съответства напълно на изискванията на член 6 § 3 (с) от Конвенцията.

38. Жалбоподателя твърди, че съществува решителна разлика между неговото дело и това на *Кроасан* (посочено по-горе). Докато г-н Кроасан не е пожелал безплатна правна помощ по причина на своята неплатежоспособност, жалбоподателят изрично е посочил тази причина. Искането му обаче е останало незабелязано или пренебрегнато от първоинстанционния съд, който му е назначил служебен защитник на

различно правно основание. Това само по себе си представлява нарушение на член 6 § 3 (с).

39. Жалбоподателят изтъква също, че принудителното изпълнение на съдебното разпореждане, с което е задължен да заплати адвокатското възнаграждение на служебния си защитник, е започнало незабавно, тъй като въз основа на него първоинстанционният съд е издал изпълнителен лист. Предвид изричния текст на член 169 § 2 от Наказателно-процесуалния кодекс от 1974 г. и на член 189 § 3 от Наказателно-процесуалния кодекс от 2005 г. той неминуемо би бил принуден да изпълни това разпореждане. Противно на твърдението на правителството не му е била дадена възможност да работи и освен това не му е било възможно да работи, понеже се е разболял от туберкулоза и дори в продължение на няколко месеца е бил в болница. Освен това материалното му положение е било лошо по времето на делото му и след това. Има пет деца, а между 1994 и 2007 г. почти непрестанно е бил безработен. Само за кратки периоди е работил във фирма за почистване на улици, където е получавал много ниска заплата.

40. Съдът отбелязва, че въпросът дали е съвместимо с член 6 § 3 (с) от Конвенцията да се задължава осъдено в наказателно производство лице да възстановява разноските за служебно назначения му защитник възниква за пръв път, макар и косвено, в делото *Людике, Белкасем и Коч срещу Германия*. Съдът е оставил въпроса открит, като е посочил, че не възнамерява да установява дали, поради какви причини и при какви условия въпросът за разноските, свързани с предоставянето на безплатна правна помощ по член 6 § 3 (с), може да се реши с присъдата или да се остави за изплащане на разноските, след като подсъдимият бъде признат за виновен (вж. решението по делото *Людике, Белкасем и Коч срещу Германия* (*Luedicke, Belkacem and Koc v. Germany*), 28 ноември 1978 г., § 44, серия А № 29).

41. Въз основа на това бившата Европейска комисия по правата на човека се е произнесла, че такава ситуация не е несъвместима с член 6 § 3 (с), освен когато подсъдимият не разполага с достатъчно средства. Комисията е заключила, че наличието на специално условие в разпоредбата предполага, че понятието „безплатно“ в този контекст не изключва възможността за само временно освобождаване от задължението за заплащане на разноските, което остава в сила, единствено докато обвиняемият не разполага с достатъчно средства за заплащането им. Според Комисията фразата „не разполага със средства за заплащане“ не се отнася единствено до момента, когато съответните компетентни органи решават дали да се предостави безплатна правна помощ, но е актуална и към момента, когато се решава дали и до каква степен осъденото лице трябва да заплати разноските по делото (вж. решението по делото *Х срещу Германия* (*X v. Germany*), № 9365/81, Решение на Комисията от 6 май 1982 г., Решения и доклади 28, стр. 229

и *К. срещу Германия* (*K. v. Germany*), № 11626/86, Решение на Комисията от 6 май 1986 г., непубликувано).

42. По-късно в решението си по делото *Кроасан срещу Германия* Съдът е отбелязал, че според германското законодателство задължението осъдено лице да заплати адвокатското възнаграждение и другите разноски за служебно назначения му защитник се счита за нормално последствие от присъдата и че материалното му положение е от значение едва в последващото изпълнително производство. Според Съда такава система не би била съвместима с член 6, ако има отрицателно въздействие върху справедливостта на съдебното производство. Няма данни обаче, че тази практика по правило води до такъв резултат, или че е довела до такъв резултат в делото на г-н Кроасан. Назначаването на служебните му защитници е отговаряло на изискванията на член 6 и затова обстоятелството, че подсъдимият е бил задължен да заплати адвокатските им възнаграждения, които не са били прекомерни, не е било несъвместимо с разпоредбата на член 6 (вж. посоченото по-горе решение по делото *Кроасан*, §§ 35 и 36).

43. Съдът е оставил открит въпроса дали при тази система би било съвместимо с член 6 § 3 (с) държавата да продължи да търси пълно или частично възстановяване на разноските по защитата на осъденото лице, след като впоследствие лицето удостовери, че не разполага с достатъчно средства да ги заплати. Съдът се е произнесъл така, защото установил, че в провинцията, където било образувано съдебното дело, било стандартна практика да се опрощават поне частично дължимите за разноските по делото суми, когато заинтересованото лице може да удостовери, че не е в състояние да плати цялата сума. По тази причина Съдът е счел за допустимо тежестта да докаже липсата на достатъчно средства да се носи от лицето, което се позовава на нея (пак там, § 37).

44. В настоящото дело, противно на онова, което, както изглежда, твърди жалбоподателят, въпросът за разноските по делото не е оказал отрицателно въздействие върху справедливостта на наказателното производство срещу него (вж. делата *П.В. срещу Дания* (*P.W. v. Denmark*) (реш.), № 38986/97, 15 юни 1999 г., *Шридер срещу Дания* (*Schrieder v. Denmark*) (реш.), № 32085/96, 6 април 2000 г. и *Дмитриев срещу Латвия* (*Dmitrijevs v. Latvia*) (реш.), № 62390/00, 7 ноември 2002 г.). Няма индикации, че възможността, ако бъде признат за виновен, да бъде задължен да заплати разноските по служебната му защита, се е отразила възпиращо върху решението на жалбоподателя да поиска от първоинстанционния съд да му назначи служебен защитник. Напротив, той е заявил в началото на процеса срещу него, че не е в състояние да наеме адвокат и че е неграмотен, а съдът му е назначил служебен защитник (вж. в противоположен смисъл делото *Цоньо Цонев срещу България* (II), № 2376/03, §§ 15, 16 и 39, 14 януари 2010 г.). Вярно е, че назначаването на защитник не е било основано на несъстоятелността на

жалбоподателя, а на обстоятелството, че не владее достатъчно добре български език (вж. параграф 9 по-горе). Въпреки това, както правилно е посочено от правителството, жалбоподателят се е ползвал от надлежна защита, независимо дали е разполагал с достатъчни средства по време на наказателното производство (вж. параграфи 10 и 12 по-горе).

45. Остава обаче въпросът дали е съвместимо с член 6 § 3 (с) държавата да търси възстановяване на платеното на служебния защитник на жалбоподателя адвокатско възнаграждение след края на наказателното производство.

46. По този въпрос Съдът отбелязва най-напред, че задачата му по всички заведени по индивидуални жалби дела не е да прави абстрактен преглед на вътрешното право, а да анализира начина, по който това право е било приложено по отношение на жалбоподателя (вж. като скорошен пример решението по делото *Таске срещу Белгия* (*Taxquet v. Belgium*) [ГК], № 926/05, § 83 *in fine* (накрая), 16 ноември 2010 г.). По настоящото дело няма индикации, че съдебните власти са предприели стъпки за изпълнение на съдебното разпореждане, задължаващо жалбоподателя да заплати разноските по наказателното дело срещу него, включително адвокатското възнаграждение за служебно назначения му защитник (вж. посоченото по-горе дело *П.В. срещу Дания*). Няма и данни жалбоподателят да е плащал някакви суми във връзка с това (вж. в противоположен смисъл цитираното по-горе решение по делото *Кроасан*, §§ 17 и 18). Самото издаване на изпълнителен лист не може да се приравнява с фактическото изпълнение на съдебното разпореждане. Ако съответните органи опитат да осъществят принудително изпълнение, ще бъдат обвързани с разпоредбите на член 444 и член 446 § 1 от Гражданския процесуален кодекс от 2007 г. и член 213 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс от 2005 г., които не допускат принудителното изпълнение да се насочва върху определени вещи и категории доходи (вж. параграфи 25, 26 и 28 по-горе). Действието на тези разпоредби е подобно на описаната в делото *Кроасан* практика да се опрощават поне частично дължимите за разноските суми, когато заинтересованото лице може да удостовери, че не е в състояние да плати цялата сума (вж. посоченото по-горе решение по делото *Кроасан*, §§ 17 – 19, 21 и 37, и *Пфистер срещу Германия* (*Pfister v. Germany*), № 19512/92, Решение на Комисията от 7 септември 1993 г., непубликувано).

47. Освен това, макар че жалбоподателят изглежда не е бил официално зает през по-голямата част от периода 1994 – 2007 г., има пет малки деца и е осъден на пет години лишаване от свобода (вж. параграфи 6 и 7 по-горе), той не е представил доказателства, които да дават пълна представа за цялостното му материално състояние (активи, пасиви и приходи) към момента на влизането в сила на разпореждането на съда да заплати разноските по делото или след това. Поради това

Съдът не разполага с достатъчно основания да заключи, че през цялото това време жалбоподателят е нямал възможност да възстанови сравнително невисокото адвокатско възнаграждение на служебния си защитник (вж. параграфи 10 и 13 по-горе и също, с необходимите промени, посоченото по-горе решение по делото *П.В. срещу Дания*, а в противоположен смисъл и с необходимите промени – решението по делото *Пакели срещу Германия (Pakelli v. Germany)*, 25 април 1983 г., § 34, серия А № 64). Както вече бе споменато, изискването тежестта на доказването на липсата на достатъчно средства да се носи от лицето, което я твърди, не противоречи на Конвенцията.

48. Следователно не е налице нарушение на член 6 §§ 1 и 3 (с) от Конвенцията.

II. ПО ТВЪРДЕНИЕТО ЗА НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 13 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

49. Жалбоподателят се оплаква, че не е разполагал с ефикасни правни средства за защита относно претендираното нарушение на член 6 §§ 1 и 3 (с). Позовава се на член 13 от Конвенцията, който предвижда следното:

„Всеки, чиито права и свободи, провъзгласени в тази Конвенция, са нарушени, има право на ефикасни правни средства за тяхната защита пред съответните национални власти, дори и нарушението да е извършено от лица, действащи при упражняване на служебни функции.“

50. Съдът не намира за необходимо да разглежда дали оплакването на жалбоподателя е обосновано. Вече бе установено, че евентуално обжалване на разпореждането, с което е бил задължен да заплати адвокатското възнаграждение на служебно назначения му защитник, не би имало реални изгледи за успех (вж. параграф 32 по-горе). Това е така заради текста на приложимото законодателство, докато Член 13 от Конвенцията не стига дотам да гарантира правно средство, даващо възможност да се оспори пред национален орган първичното законодателство на договаряща държава на основание противоречие с Конвенцията (вж. като скорошен пример решението по делото *Петров срещу България*, № 15197/02, § 65, 22 май 2008 г.).

51. Следователно това оплакване е явно необосновано и трябва да бъде отхвърлено в съответствие с чл. 35 §§ 3 (а) и 4 от Конвенцията.

ПОРАДИ ИЗЛОЖЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО:

1. *Отхвърля* предварителното възражение на правителството;

2. *Обявява* за допустимо оплакването относно задължението жалбоподателят да възстанови адвокатското възнаграждение на служебно назначения му защитник, а останалата част от жалбата – за недопустима;
3. *Приема*, че не е извършено нарушение на член 6 §§ 1 и 3 (с) от Конвенцията.

Изготвено на английски език и оповестено в писмен вид на 17 февруари 2011 г. в съответствие с член 77 §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Клаудия Вестердик
секретар

Пеер Лоренцен
председател